

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Clypevs Theologiæ Thomisticæ

Continens Tractatus de attributis, de visione Beatifica, de scientia Dei, ac
de ejus voluntate, & Providentia

Gonet, Jean-Baptiste

Parisiis, 1669

§. IV. Ratio fundamentalis explicatur,

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77232](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77232)

solùm eâ ratione, quâ habet rationes rerum apud se præsentem &c. Intelligit illa esse præsentia, non solùm objectivè, sed etiam realiter & physicè; cùm inter præsentiam objectivam, & realem, nulla detur media.

Secundò, Præsentialitas objectiva non est illa quâ unumquodque est actû in seipso, aut in suo esse, sed quâ est in intellectu; nec est sua cujusque præsentialitas, cùm non sit unumquodque præsens objectivè per seipsum, sed per speciem quâ repræsentatur. Ergo quando D. Thomas dicit quòd *Divinus intuitus fertur ab æterno super omnia, prout sunt in sua præsentialitate, & prout unumquodque eorum est actû in seipso*, non loquitur de præsentia objectiva, & intentionali, sed de physica & reali.

Tertiò, Si de præsentialitate objectiva loqueretur, non opus esset ad æternitatem recurrere, quâ mensuratur Dei cognitio: nam cognitio que mensuratur tempore, & fertur in rem realiter absentem, habet illam objectivè præsentem.

Quartò, D. Thomas infert omnia quæ sunt in tempore, esse Deo ab æterna præsentia: *quia æternitas tota simul existens, ambit totum tempus*: Sed æternitas verè & realiter ambit omne tempus: Ergo & ea quæ sunt in tempore, verè & realiter, & non objectivè solùm, sunt Deo præsentia ab æterno.

Denique, Cùm æternitas non sit attributum pertinens ad cognitionem, sed ad durationem, non causat præsentiam objectivam, sed realem & physicam. Ergo quando S. Thomas dicit, futura contingentia esse Deo præsentia, ratione æternitatis, non loquitur de præsentia objectiva, sed de physica & reali.

Præterea idem S. Doctor, pluribus aliis in locis, eandem præsentiam realem futurorum contingentium in æternitate, ita expressè docet, ut nullam, nisi extortam & violentam, admittant explicationem: ut videri potest in hac parte qu. 57. art. 3. quæst. 86. art. 4. primo contra Gent. cap. 66. & 67. in primo sent. dist. 38. quæst. 1. art. 5. & quæst. 2. de veritate art. 12.

216. Quod autem in his locis non loquatur de præsentia tantùm objectiva, tribus argumentis convincitur. Primum est, quia in his locis, ex præsentialitate rerum in æternitate, negat earum futuritionem realem, respectu Dei: ut videri potest præcipuè quæst. 2. de veritate art. 12. in corpore: At ex sola præsentialitate objectiva, non potest negari futuritio realis, ut constat in Prophetis, qui habent objectivè in mente præsentia ea quæ tanquam futura prænuntiant: Ergo S. Doctor de præsentia solùm objectiva non loquitur.

217. Secundum argumentum sumitur ex eo quòd D. Thomas his locis probat futura intuitivè videri à Deo, quia divinæ æternitati sunt præsentia: At in hac causali, loqui non potest de præsentia objectiva; aliàs, cùm præsentia objectiva in videri consistat, probando ideo videri, quia sunt præsentia, idem per idem probaret, & diceret quòd ideo illa videntur à Deo, quia videntur: quod nugatorium esset & absurdum: Ergo debet intelligi de physica præsentia. Consequentia patet. Major verò probatur ex S. Thoma quæst. 2. de veritate art. 12. ubi ait: *Cùm visio divina essentia æternitate mensuretur, quæ est tota simul, etenim totum tempus includit, nec alteri parti temporis deest: sequitur ut quicquid in tempore geritur, non ut futurum, sed ut præsens videat.* Ergo ex præsen-

tia futurorum ad æternitatem, colligit D. Thomas illa intuitivè à Deo videri.

Eodem argumento usus est 3. contra Gent. cap. 154. ubi sic habet: *Futura contingentia soli divinæ cognitioni subsunt, quia ea in seipsis vident, cùm sint ei præsentia, ratione sua æternitatis.* Item Opusc. 2. cap. 133. facit eandem consequentiam, & dicit, quòd *Deus per certitudinem cognoscit omnia quæcumque per temporis decursum aguntur in sua æternitate: nam æternitas suâ præsentialitate totum temporis decursum attingit, & ultra transcendit.*

218. Tertium argumentum quo demonstratur D. Thomam, non solùm objectivam & intentionalem, sed etiam realem & physicam, futurorum contingentium in æternitate præsentiam docuisse, sumitur ex 1. sent. dist. 38. quæst. unica art. 5. in corp. ubi sic habet: *Cùm Deus uno æterno intuitu, non successivo, omnia tempora videat, omnia contingentia in temporibus diversis, ab æterno præsentialiter videt, non tantùm ut habentia esse in cognitione sua, &c.* Unde cùm ab æterno futura contingentia non habeant esse in propria mensura, & duratione; non possunt habere aliud esse extra divinam cognitionem, quàm in ipsa æternitate.

§. IV.

Ratio fundamentalis explicatur.

V T ratio fundamentalis nostræ conclusionis, quæ ex natura, perfectione, ac excellentia æternitatis desumitur, clarè percipiatur, duo breviter hîc præmittenda sunt, ad ejus intelligentiam necessaria.

Primum est, æternitatem esse mensuram infinitam simul & indivisibilem; quod patet, tum ex definitione ejus à Boëtio tradita, in qua dicitur, quòd æternitas est *interminabilis vita tota simul & perfecta possessio*. Tum etiam, quia mensura debet esse homogœna, & similis mensurato; unde cùm esse divinum, quod æternitate mensuratur, sit infinitum, & simplicissimum; & ratione infinitatis omnes creaturarum perfectiones contineat, ratione verò simpliciter, præbeat illas modo simplicissimo & purissimo, & absque ulla compositione & distinctione, etiam æternitas erit duratio infinita simul & indivisibilis; & ratione suæ infinitatis, omnes durationum inferiorum differentias continebit, nimirum præsens, præteritum, & futurum; ratione verò indivisibilitatis, continebit illas in unico nunc indivisibili, & absque ulla divisibilitate & successione ex parte sui; eo ferè modo quo anima rationalis, quamvis inextensa & indivisibilis, virtualiter tamen coextenditur omnibus partibus corporis, quamvis divisibilibus & extensis.

219. Secundum est, quòd sicut esse divinum, quamvis simplicissimum, æquivaleret tamen multis perfectionibus, quæ sunt dispersæ in rebus creatis, & potest ab illis diversimodè participari: ita licet æternitas sit indivisibilis & tota simul, habet tamen latitudinem quandam virtuales, seu partes virtualiter distinctas, per correspondentiam & analogiam ad nostrum tempus; ita ut concipiamus illam habere unam partem virtuales, correspondentem tempori præterito, alteram correspondentem tempori præsentem, & aliam correspondentem tempori futuro; & has diversas partes virtuales, nonnulli Theologi, *diversos æternitatis sinus*, appellant. His præmissis.

221. Ratio fundamentalis nostræ conclusionis, sic breviter proponi potest. Quando aliquid est infinitum intra aliquam lineam, omnes ejus perfectiones in se continet, vel formaliter vel eminenter: v. g. quia scientia in Deo est infinita in ratione scientiæ, continet in se omnem rationem scibilis: quia immensitas est infinita in ratione locandi, continet omnes differentias loci, & potest replere omnem locum, & spatium imaginabile, & sic de cæteris: Atqui æternitas est infinita in ratione durationis: Ergo in se continet & complectitur durationes omnes rerum inferiorum: scilicet ævum, quod est duratio Angelorum; & tempus, quod est duratio rerum successivarum, & corruptibilium; omnesque differentias illius: scilicet præsens, præteritum, & futurum, & omnia quæ in illis existunt. Sicut cælum ambit totum mundum, Gallia totam Aquitaniam, Aquitania Burdigalam, & Burdigala omnes domos, vicos, plateas, & Ecclesias, quæ sunt in illa. Et sicut corpus infinitum (si daretur) omnes differentias, ac dimensiones aliorum corporum in se contineret. Aliunde verò, quia æternitas, non solum est infinita, sed etiam tota simul ac indivisibilis (utpote mensura esse divini, quod non solum est infinitum, sed etiam indivisibile & simplicissimum) debet modo indivisibili, & simplicissimo, & sine ulla successione & divisibilitate, ratione unius nunc & instantis indivisibilis, res temporales & successivas, quæ in propria mensura & duratione, paulatim ac successivè decurrunt, continere. Unde si illa quæ sunt futura in tempore, non essent realiter præsentia in æternitate; vel ipsa non contineret omnes durationes, quod repugnat ejus infinitati: vel illas non contineret simul, sed paulatim ac successivè; quod opponitur ejus simplicitati & indivisibilitati.

222. Respondent Adversarij: Ex indivisibilitate & similitate æternitatis, solum sequi, quod careat successione & divisibilitate entitativa, & sibi intrinsecà: non autem sibi extrinsecà, desumptà ex rebus creatis inter se succedentibus, & successivè divinæ æternitati coexistentibus. Quod explicant exemplo arboris plantatæ ad ripam fluminis, quæ non coexistit simul & semel toti aque fluenti, sed paulatim & successivè; non quidem per sui mutationem, sed per mutationem & fluxum ipsius aque, quæ continuo fluit ac decurrit.

223. Sed hæc responsio multipliciter impugnari potest, & ex ejus impugnatione magis constabit vis & efficacia rationis adductæ; magisque declarabitur natura & perfectio divinæ æternitatis. In primis ergo contra illam potest sic argui. Corpus infinitum in ratione extensionis, omnibus aliis, quantumcumque distantibus inter se, simul adest: Ergo æternitas quæ est infinita in duratione, omnibus durationibus, quantumcumque inter se distantibus, simul & absque ulla successione, etiam extrinsecà, coexistere debet: At distantia in ratione durationis, attenditur penes præteritum, præsens, & futurum: Ergo omnibus his simul, & sine successione extrinsecà, coexistit æternitas.

Secundò, Hæc inferiora mensurantur ab æternitate, quatenus continentur in illa: At quidquid continetur in alio, continetur ad modum illius: Ergo cum æternitas successione intrinsecà careat, quæ continentur in illa, licet inter se succedentia sint, indivisibiliter tamen ab illa mensurantur.

Tertiò, Ex hoc quod præterita, præsentia, &

A futura, sibi invicem succedant; malè arguitur, quod æternitas non coexistat omnibus simul & sine successione, ab æterno. Anima enim rationalis, etsi inextensa & indivisibilis, omnibus tamen partibus corporis, quamvis divisibilibus, & inter se distantibus, coexistit. Unde sicut ordo & distinctio partium corporis, non impedit quod anima rationalis, tota simul illis coexistat; ita nec successio temporis impedit, quin æternitas, tota simul, & modo indivisibili ex parte sui, rebus temporalibus & successivis, ab æterno coexistat. Simile exemplum potest adduci de Angelo, qui indivisibili modo coexistit omnibus partibus loci, ut docetur in Tractatu de Angelis. Aliud exemplum affert D. Thomas 1. contra Gent. cap. 66. & opusculo 4. capite ultimo, ubi comparat æternitatem centro: sicut enim centrum, quamvis indivisibile, adest tamen cuique puncto opposito in circumferentia, & omnibus lineis ab eadem circumferentia ad centrum deductis. Ita æternitas, quamvis indivisibilis, & tota simul, adest omnibus rebus temporalibus, fluentibus, & successivis.

Eadem veritas illustrari potest alio exemplo quod tradit idem S. Doctor hic art. 13. ad 3. Et quæst. 2. de veritate art. 12. ubi docet, quod ita se habet Deus in ordine ad præterita & futura, sicut existens in alta specula, ex qua intuetur totam viam, & omnes in ea transeuntes: licet enim

224. C unus pergat post alium, & posterior non videat priorem, ille tamen qui est in specula, omnes simul intuetur, & habet sibi presentes. Ita similiter Deus habet sibi presentes in specula sue æternitatis, res omnes, etiam præteritas & futuras; licet iste succedat illis, & in propria mensura, & duratione, simul existere nequeant. Simili exemplo utitur Petrus Damianus opusculo trigesimo cap. 7. ubi hæc scribit: *Qui in theatro residet, non simul omnia videt; quia cum intendit aciem ante se, non videt post se: qui autem non in theatro, sed super theatrum excelsior supereminet, totius undique interiorum theatri ambitum uno comprehendit aspectu. Ita omnipotens Deus, quia omnibus quæ voluntur, incomparabiliter supereminet, omnia simul suis subjecta conspectibus presentialiter videt.*

Denique efficaciter impugnari potest responsio & doctrina Adversariorum, ex ipsa natura, & perfectione æternitatis, quæ non solum est infinita, & immutabilis in ratione durationis, sed etiam in ratione mensuræ, & continentia inferiorum durationum; ita quod infinito & immutabili modo, attingat omnia sua mensurata, & mensure illa: Ergo neque intrinsecè in ordine ad se, neque extrinsecè, & in ordine ad mensurata, admittit successionem, aut coexistentiam successivam. Antecedens, quoad primam partem, à nemine negatur: quoad secundam verò probatur. Æternitas in ratione mensuræ, & per ordinem ad mensurata, se habet ut mensura suprema, & summæ uniformitatis: Ergo in ratione mensuræ, & per respectum ad mensurata, debet habere summam immutabilitatem. Uniformitas enim

225. E tantò est major, quantò magis recedit à mutabilitate, quæ fundatur in potentialitate, siquidem motus est actus entis in potentia; unde quantò res minus habet de potentialitate, & consequenter de mutabilitate; tantò majorem habet uniformitatem, & magis est una; & sic quod est summo modo uniforme in ratione mensuræ, est omnino immutabile; subindeque quod constituitur

constituitur in ratione mensuræ per uniformitatem summam, etiam est mensura per summam immutabilitatem. Ex quo etiam probatur consequentia: oportet enim id quod in ratione mensuræ habet omnimodam immutabilitatem, in mensurando, non admittat successione: ita quod non solum in se, sed etiam in mensurando, exhauriat totum mensuratum unicâ mensuratione: aliâ si modo incipit mensurare, & ante non mensurabat, & postea desinat mensurare; illa mensuratio importat secum aliquam mutabilitatem, quia non exhaurit totum mensuratum unicâ mensuratione indivisibili, sed conformiter ad existentiam & successione mensurati, illud mensurat; & cum tale mensuratum, unicâ mensuratione indivisibili non exhauriatur, sed successivè transeundo coexistat illi mensuræ, si talis mensura se accommodat in mensurando ipsi mensurato, oportet quod replicando mensurationes, & non per unicam indivisibilem illud adæquet; & consequenter debet habere aliquam numerationem, seu mutabilitatem in mensurando.

226. Confirmatur & explicatur amplius, in omnibus mensuris, quæ licet in se sint fixæ, & immobiles; tamen quia non adæquant totum mensuratum unicâ mensuratione, sunt imperfectæ in ratione mensuræ: nam cubitus v. g. vel ulna quæ mensurat pannum, licet in se maneant fixæ, tamen quia non adæquant totum pannum, oportet quod per replicationem & numerationem applicetur ei pannus, & sic adæquet totum mensuratum. Ergo similiter si æternitas unicâ mensuratione non adæquet & mensuret omnes differentias temporis, sed incipiat modo mensurare rem, quando existit, & postea desinat mensurare, quando amplius non est, manifestum est, quod illa non est omnino uniformis, & immutabilis in ratione mensuræ, & continentia durationum inferiorum.

Ex hoc patet, quantum in hoc hallucinentur Aversarij, docentes quod bene stat æternitatem esse indivisibilem; & tamen coexistere rei successivæ, quando ipsa res incipit esse in se, & non ante: hoc enim solum invenitur in mensuris limitatis & finitis, dicentibus aliquam mutabilitatem in coexistendo & mensurando; & contrarium velle sustinere, est indivisibilitatem, uniformitatem, & infinitatem æternitatis nequaquam intelligere: sicut nec intelligeres infinitatem divinæ immensitatis, si poneres eam non actu replete omnes differentias loci, sed paulatim tantum & successivè.

In hoc itaque elevatur eminentia æternitatis super omnes mensuras creatas, quod creatæ non possint unicâ mensuratione, & per modum immutabilis unitatis & possessionis, totam quantitatem sui mensurati exhaurire: sicut ulna non potest mensurare totum pannum, quia habet multas ulnas, nisi replicando, & numerando suam mensurationem, & applicationem; unde quantitas panni non exhauritur unicâ mensuratione, sed pluribus; & sicut etiam arbor ad ripam fluvij plantata, licet sit immobilis localiter, tamen pluribus contractibus, & non unico, totam quantitatem decurrentis aquæ tangit. Si tamen (ut postea dicemus) daretur arbor quæ unico contactu totam quantitatem aquæ tangeret, tunc deberet coexistere toti aquæ, à principio fluvij usque ad finem: æternitas autem, quia non solum est fixa, & immutabilis in se; sed etiam in mensurando, unicâ mensuratione totam quanti-

Tom. I.

227. tatem suorum mensuratorum exhaurit, eò quod per modum possessionis perfectæ mensuret, & non per modum numerationis, & replicationis sui ad mensuratum, vel mensurati ad seipsam.

Ex quo potest amplius confirmari conclusio, magisque impugnari responsio Aversariorum. 227. Æternitas enim mensurat res omnes creatas, illas perfectè possidendo; non verò solum eis coexistendo, sicut aliæ mensuræ creatæ. Quare in definitione æternitatis dicitur, quod est *tota simul, & perfecta possessio*, rei scilicet quam mensurat. Unde quamvis tempus & aliæ mensuræ creatæ, expectare debeant existentiam rerum, ut illas mensurent; hoc tamen æternitati repugnat, aliàs non esset tota simul & perfecta possessio rei: ex quacumque enim parte successio detur, sive ex parte mensurati quod applicatur, sive ex parte mensurantis, cessat simultanea & perfecta possessio illius. Sicut aliquis dicitur non possidere rem, sive hoc contingat ex parte rei possessæ, quæ ad illum non venit; sive ex parte illius, quia eam non apprehendit. Et sicut constat in civitate ad ripam fluminis posita, illa enim, quamvis sit in se permanens & immota; non simul tamen totam fluvij aquam possidet, sed paulatim & successivè; quia ipsa aqua fluminis paulatim & successivè decurrit. Cum ergo æternitas sit tota simul & perfecta possessio rei quam mensurat, repugnat illi aliqua successio & divisibilitas, non solum intrinseca & ex parte sui, sed etiam extrinseca, & per comparisonem ad ea quæ mensurat: unde quamvis res temporales, sint in se successivæ & fluentes; hoc tamen non impedit, quin æternitas, ratione suæ infinitatis, indivisibilitatis, & immutabilitatis, simul illas contineat & mensuret, ut constat in exemplis supra adductis de anima rationali, de centro &c.

228. Exemplum autem baculi in medio fluminis defixi, vel arboris ad ripam ejus plantatæ, quod adducunt Aversarij, non quadrat, nec est aptum ad explicandam naturam æternitatis: quia talis baculus, vel arbor, assimilatur æternitati, solum quantum ad permanentiam & stabilitatem, non verò quantum ad infinitatem & extensionem, sub qua ratione debet potius æternitas comparari ripæ. Unde si per impossibile, ripa cum sua extensione posset habere indivisibilitatem, esset aptissimum exemplum ad declarandam naturam & perfectionem æternitatis: tunc enim illa simul & semel coexistere omnibus superficiebus aquæ fluentis, nec deberet expectare transitum & fluxum aquæ, ut illam possideret, vel mensuraret, sicut arbor ad ripam fluminis posita. Vel potius ad hoc intelligendum, imaginanda est arbor in medio fluminis, quæ tantæ sit magnitudinis & extensionis, ac tota ripa. Sicut enim talis arbor simul & semel & absque ulla successione, coexistere omnibus partibus aquæ fluentis & decurrentis, nec deberet expectare ejus transitum & fluxum, ut illas possideret, vel mensuraret. Ita æternitas, cum sit duratio infinita & indivisibilis, simul & semel, & in unico nunc & instanti indivisibili, ambit & continet omnes durationes creatas, omnesque temporis differentias; nec expectare debet quod res temporales sint actu præsentis & existentes, ut eas mensuret, & illis coexistat. Alioquin nullum esset privilegium æternitatis, supra tempus & ævum, quæ mensurant res æternas & temporales, quando actu existunt, & falsum esset quod de illa ait Divus Bernardus, supra relatus:

L I

Futura non expectat, præterita non recogitat A
&c.

Quantum fundamentum nostræ conclusionis, desumptum ex perfectione divinæ scientiæ, articulo sequenti declarabitur: ostendemus enim realem futurorum contingentium in æternitate præsentiam, necessariam esse ut scientia Dei ad illa terminata, sit invariabilis, & intuitiva; eaque semotà, Dei cognitionem fore mutabilem & abstractivam, subindeque imperfectam.

§. V.

Solvuntur argumenta ex autoritate.

229. **C**ontra nostram conclusionem obijciunt Adversarij aliqua testimonia S. Thomæ, in quibus non aliter videtur ponere præsentiam rerum in æternitate, quam ut cognitæ sunt à Deo, & prout sunt in ejus præsentia æterna. Dicit enim hic articulo 13. *Omnia quæ sunt in tempore, sunt Deo ab æterno præsentia, non solum e ratione, quæ habet rationes rerum apud se presentes, ut quidam dicunt: sed quia ejus intuitus fertur ab æterno super omnia, prout sunt in sua præsentialitate.* Ubi duplicem ponit præsentiam, unam in ideis, aliam in scientia visionis: Sed utraque est intentionalis, ut patet: Ergo S. Thomas, non aliam videtur agnoscere rerum temporalium in æternitate præsentiam, quam objectivam & intentionalem.

Præterea, Idem S. Doctor 1. 2. quæst. 91. art. 2. ad 1. hæc scribit. *Ea quæ in seipsis non sunt, apud Deum existunt, in quantum sunt ab ipso cognita & præordinata.* Et quæst. 1. de verit. art. 3. ait: *Futura contingentia, antequam sint, præexistere in duobus, nempe in præsentia divina, & in causis creatis.*

Confirmant hæc omnia, testimonio Ægidij Romani, Hervæi, aliorumque veterum Thomistarum, supra citatorum, qui negant præsentiam realem futurorum contingentium in æternitate, & solam objectivam, & intentionalem admittunt.

230. Hæc tamen parùm urgent, tum quia de mente S. Thomæ clarè constat ex dictis §. 2. Tum etiam, quia primum testimonium favet nostræ sententiæ, quia (ut ibidem observavimus) S. Doctor eo loco, ex præsentia futurorum contingentium in æternitate, infert Deum illa intuitivè videre: Ergo sentit, quòd intuitio non est ratio præsentia, sed potius physica & realis illorum in æternitate præsentia, est ratio intuitionis, seu visionis, ut magis constabit ex dicendis articulo sequenti.

231. Ad secundum & tertium dicendum est, S. Doctorem in his locis explicare præsentiam objectivam & cognitionis, quam futura contingentia habent ab æterno in mente divina, sive in ejus præsentia; non negare tamen præsentiam realem & physicam, sive præsentiam durationis, quam habent in æternitate, ratione ipsius æternitatis; cum sit mensura infinita simul & indivisibilis, ambit & continet modo quodam indivisibili & immutabili, durationes omnium rerum temporalium, & omnia quæ in eis existunt. De hac tamen secunda præsentia, in his locis non fecit mentionem, sed tantùm de prima, quia hæc solùm proposito suo conducebat: ibi enim solùm intendebat explicare, quomodo lex æterna sit ab æterno in Deo; & quomodo futura sint in præsentia divina, ut inde impriman-

tur in mente Prophete eorum revelationes.

Ad confirmationem in primis dico, quòd cum mens Sancti Thomæ adeo manifesta sit, magis illi adhaerendum est, quam aliis Doctoribus. Secundò respondeo Doctores illos solum negasse coexistentiam physicam futurorum cum Deo in æternitate, adæquatè sumpta, & secundùm totam suam existentiam virtualem: non autem in æternitate inadæquatè considerata, & secundùm aliquam ejus virtualitatem. Vel etiam solum negasse præsentiam futurorum in æternitate, per quandam anticipatam productionem illorum in æternitate, distinctam ab illa, quæ producuntur in tempore. In quo etiam sensu illam negant Discipuli Divi Thomæ.

Obijciunt secundò Adversarij plura testimonia Scripturæ, in quibus dicitur res omnes fuisse creatas in tempore, Deum in principio creasse cælum & terram, illum fuisse, priusquam montes fierent, aut formaretur terra & orbis &c.

Verùm hæc omnia frivola sunt, & ne leviter quidem attingunt Thomistarum sententiam, qui, ut jam dicebamus, non dicunt res temporales esse Deo præsentem in æternitate, per anticipatam earum productionem in æternitate, distinctam ab illa quæ in tempore producuntur (ut imaginantur Adversarij) sed solum per extensionem virtualem ipsius æternitatis, ad illam differentiam temporis, in qua res fuerunt à Deo, in propria mensura, & duratione productæ. Quare non negamus illas in tempore incepisse, sed tantùm volumus talem productionem & creationem temporalem, fuisse Deo ab æterno realiter præsentem in sua æternitate, quatenus illa ratione suæ infinitatis ad eam virtualiter se extendebat, eamque in sinu suo vastissimo, & infinito continebat.

Obijciunt tertio quædam testimonia Sanctorum Patrum: Dicit enim Augustinus 12. de Civit. cap. 25. *Res antequam fierent, non fuerunt: sed ante dico, æternitate, non tempore.* Sentit ergo Sanctus Doctor, res antequam essent productæ. Dicit enim non fuisse in priori tempore, sed neque in æternitate. Et in sermone 11. de verbis Apostoli ait: *Deus habet electos suos apud semetipsum, non in sua natura, sed in præsentia sua.* Item Isidorus libro de summo bono cap. 8. *Si tempora (inquit) semper essent Deo præsentia, non essent tempora, sed æternitas: quia non mutarentur, sed starent.*

Respondeo quòd quando D. Augustinus dicit, *res antequam essent, non fuisse prius æternitate*, intelligendus est, non fuisse prius in æternitate, tanquam in propria & adæquata mensura. Vel non fuisse prius in æternitate, ut virtualiter correspondente tempori imaginario, quòd illarum productionem præcessit: non negat tamen illas fuisse in æternitate, secundùm quòd æternitas, ratione suæ infinitatis, virtualiter se extendit ad illam differentiam temporis, in qua fuerunt productæ: imò talem præsentiam realem & physicam rerum temporalium in æternitate, in sensu jam explicato, clarissimè S. Doctor expressit locis §. 3. relatis.

Ad secundum testimonium similiter dico; illum solum intendere, Deum non habere ab æterno suos electos in sua natura: id est in eorum propria duratione & mensura, sed solum in sua præsentia, & in mensura superiori suæ æternitatis. Vel etiam solum velle, Deum non habere